

Ивана Миликић
Приватни продужени боравак Му cool school

Методичка пракса број 2/2017.
УДК: 016:929
стр. 333-336.

**ДЕЛА БРАНИСЛАВА НУШИЋА, ЈЕЖ - МОЈ ХУМОР
ИЗАЗИВАЈУЋИ СМЕХ НА УСНАМА УБЛАЖАВА
СУРОВОСТ ЖИВОТА**

Бранислав Нушић (Алкибијад Нуша) рођен је 20. октобра 1864. године у Београду. У културној традицији најпознатији је као комедиограф и писац прича, драма, романа, и есеја, а често се истиче да је управо Нушић зачетник реторике у Србији. Међутим, у његов радни, а научни опус не треба изоставити да је радио је и као новинар и дипломата, а као студент је глумио на сцени Народног позоришта и аматерски се бавио фотографијом. Нушић је детињство провео у Смедереву са родитељима, Љубицом и Ђорђем. При завршетку друге године гимназије, враћа се у Београд и уписује Правни факултет. Годину дана студија проводи у Грацу, али 1884. године завршава Правни факултет који је био у саставу Велике школе у Београду. Уз то што је постао правник, пише и једно од дела које ће га прогласити и великим писцем, односно комедију „Народни посланик“. Ово дело одиграно је тек 1896. године, иако је било предато Народног позоришту знатно раније, међутим, сматрало се да се тим делом вређају министри и људи на руководећим позицијама. Милорад Шапчанин, управник позоришта, 27. марта 1888. говорио је: „Трећи комад, „Народни посланик“ од Б. Нушића, прошао је кроз две пургаторије, па и у овој трећој редакцији, коју је писац усвојио, упућен је на чекање; јер су се међутим догађали избори народних посланика са разним епизодама, које су давале повода многој препирци, у штампи. И тим самим

постао је „Народни посланик“ немогућан. У комаду долази много што шта што вређа посланике и чланове владе. Народни посланик, главно лице, приказан је као блесан. Би ли то годило посланицима који су, исто тако као и овај, трговци, занатлије и сељаци? И кад тај посланик час по говори: да ће он у скупштини говорити како му кажу у Београду („министри ће њега научити“), да ли то онда може примити позорница која је под врховном управом владином? Која влада, који мудри државници могу ово дозволити у заводу што виси о њиховој врховној бризи“? „Народни посланик“ је приказан тек 1896. године. 1885. године, Нушић се бори у Српско-бугарском рату. То искуство образлаже у кратким причама „Приповетке једног каплара“. У том делу, где је описано све оно што се у рату види само из перспективе учесника, јасно се могао наслутити утицај реализма Лазе Лазаревића, као и Тургењева јер су људске судбине приказане без икаквог ублажавања. Међутим, наслућује се тада да ће Нушић писати и у оквиру романтизма. 1887. година била је по много чему значајна за Бранислава Нушића. Управо тада је написана комедија „Сумњиво лице“, а објављена песма „Два раба“. И једно и друго дело одјекнуће, свако на свој начин. „Сумњиво лице“ називао је „гогољијадом у два чина“ јер је то дело писао подстакнут Гогољевим „Ревизором“. Говорио је: „Испод таквог снажног утицаја тешко је било извући се, и комедиографу утолико теже што је тадање наше друштво, напосе бирократија, била тако истоветна са „Ревизором“ да се Гогољ замало па могао сматрати нашим домаћим писцем“. (Глигорић, 1963) Дело је премијерно приказано на сцени 29. маја 1923. године. Песма „Два раба“ настала је под утицајем песме Војислава Илића „Маскенбал на Руднику“. Обе песме објављене су у истом часопису – „Нови београдски дневник“. Песма је сатирично циљала на краља Милана Обреновића те је Нушић осуђен и затворен. Ту је писао приче од којих се састоји књига „Листићи“ и комедију „Протекција“. Исмевање бирократије није изоствљено, али је то сада друкчије и много блаже приказано, те се ово дело већ годину дана касније и изводи на сцени. Поред државног отпора, он ни код критичара не наилази на одобравање јер како он каже, сматрају да он „нема дубину сатиричара“, а да он наводи да у комедији постоји само један прави хумор, онај који „изазивајући смех на уснама, ублажава суровост живота“. Ипак, Нушић десет година проводи радећи за државну службу, али тек пошто се одриче својих дотадашњих ставова. Радио је као писар и преводилац конзулата у Битољу, док је у Скопљу, Солуну и Приштини био вице-конзул и конзул. Сматра се да је то био један од начина да се Нушић одвоји од пера, и то након написаних великих дела када је могао највише, а посвети се раду за напредак државе, али изван њеног централног дешавања. Ипак, писао је Нушић и док је заступао државу, само много мање. Тада пише комад „Парница“, који је приказан 1897. године, а који не садржи елементе сатире. Написана су дела „Писма конзула“, „Крај обала Охридског језера“, „С Косова на сиње море“ и

„Косово“, „Рамазанске вечери“, „Ташула“. Нушић је основао породицу 1893. године, оженио се Даринком Ђорђевић са којом се добио кћерку Маргиту и сина Страхину Бана. 1900. године Нушић долази на чело Народног позоришта. Те године постаје и секретар Министарства просвете. За време његовог руковођења позориштем почиње да излази „Позоришни лист“. У том периоду пише драму „Пучина“, комад за децу „Растко Немањић“, хумореску у једном чину „Наша деца“, хумористички роман „Општинско дете“. Након позоришта у Београду, постављен је за управника Српског народног позоришта у Новом Саду. Био је и оснивач првог дечјег позориште у ком су деца тумачила главне улоге. Многи га знају и под псеудонимом – Бен Акиба под којим је писао од 1905. године, од када је и редован сарадник „Политике“. Наредних пет година проводи пишући, драму „Свет“, „Данак у крви“, „Хаци-Лоја“, „Јесења киша“, „Иза Божјих леђа“. Позоришту се враћа 1913. године када га оснива у Скопљу. Први светски рат није преживео у родној земљи, већ је био у Италији, Француској и Швајцарској. По завршетку рата и по повратку у Београд, „на дужности је начелника уметничког одељења Министарства просвете, а једно време је и управник позоришта у Сарајеву. Његово књижевно стварање упућује се историјским драмама. Пише драму „Кнегиња од Трибала“ са темом из доба Скендер-бега, „Томаинду“ са темом из доба цара Душана и „Наход“ са мотивом из народне поезије. Но после неуспеха на историјским драмама, враћа се комедији. Од 1929. до 1938. године написао је комедије „Госпођа министарка“, „Предговор“, „Мистер Долар“, „Београд некад и сад“, „Ожалошћена породица“, „Др“, „Ујеж“ и шале „Свиња“ и „Аналфабета“. У тешким данима борбе против фашизма у време стварања Народног фронта, враћа се сатири и пред смрт пише комедију „Покојник“ и предузима сатиричну обраду своје омиљене теме у недовршеној комедији „Власт“. Нушић је имао око двадесет година живота када је писао комедију „Народни посланик“, а око седамдесет година када је написао комедију „Покојник“. Изванредно богата продуктивност испунила је овај период његовог живота. Двадесет и пет књига није могло да обухвати његово целокупно књижевно стварање“. (Глигорић, 1963) За редовног члана САНУ изабран је 1933. године. Тада је завршио дечји роман „Хајдуци“ који је постао школска лектира у вишим разредима основне школе. О Нушићу су многи писали и пишу, тако се истиче и „да Ђоковић подвлачи да је Нушић највише домете у хумору достигао „на почетку и на крају књижевне каријере“. Оцена је прихватљива уколико се има у виду тенденција дела, али не и драматургија. У том случају, не могу се узимати у обзир Народни посланик и Сумњиво лице. Како сâм Ђоковић истиче, Народни посланик и Сумњиво лице дорађивани су и прерађивани током више деценија. Редакције које познајемо драматуршки се прилично разликују од првих верзија, што се дâ лако установити на основу опсежних рецензија Народног посланика (Б. Поповић 1896)“. (Пејчић, 2013: 232) Нушић је преминуо 1938. године у

Београду. Споменик Браниславу Нушићу налази се на Тргу Републике. Од 1990. године додељује се Нушићева награда на позоришном фестивалу у Смедереву под називом „Нушићеви дани“.

Као и позориште, живот и рад Бранислава Нушића су препуни неочекиваног, смеха, сатире, ироније, драме, различитости у стварању и приказивању, делима, и препознавању и трајању онога што је заиста вредно од стране публике.